

УДК 378:013.42:316.346.2:355.23-057.36

Людмила Романишина

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID ID 0000-0002-6026-2614

Олександр Поліщук

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID ID 0000-0002-9838-7105

Світлана Тафінцева

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
ORCID ID 0000-0002-2280-7556
DOI 10.24139/2312-5993/2026.02/177-189

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ- ПРИКОРДОННИКІВ НА ЗАСАДАХ ПРИНЦИПУ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

У статті розкрито теоретико-методичні засади формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах принципу диференціації. Обґрунтовано сутність гендерної культури як інтегративного особистісно-професійного утворення, що включає систему знань про гендерну рівність, ціннісні

орієнтації, установки на недискримінаційну поведінку та здатність до ефективної професійної взаємодії у змішаних колективах. Визначено роль принципу диференціації як ключової дидактичної основи, що забезпечує врахування індивідуальних особливостей курсантів, їхнього рівня підготовленості, мотивації та соціального досвіду в процесі професійного навчання.

Реалізація запропонованого принципу передбачає варіативність змісту, форм і методів навчання, використання інтерактивних технологій (ділових ігор, дискусій, тренінгів), а також гендерно орієнтованого просвітництва, спрямованого на подолання стереотипного мислення. Висунуто припущення, що принцип диференціації сприяє ефективнішому формуванню складників гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників, розвитку їх критичного мислення, комунікативної компетентності та професійної готовності до діяльності в умовах демократичного та багатокультурного середовища.

Ключові слова: *гендерна культура, диференціація навчання, майбутні офіцери-прикордонники, професійна підготовка, інтерактивні технології, гендерний підхід.*

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві, зумовлені євроінтеграційним курсом держави, реформуванням сектору безпеки і оборони та впровадженням принципів демократичного врядування, актуалізують проблему формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників. У контексті діяльності органів охорони державного кордону питання *гендерної рівності* набувають особливого значення, оскільки професійна діяльність офіцера-прикордонника передбачає взаємодію з різними соціальними групами, прийняття відповідальних рішень та дотримання прав людини. Особливої уваги потребує врахування індивідуальних, психологічних та соціокультурних особливостей здобувачів освіти, що зумовлює необхідність застосування принципу диференціації у процесі їх професійної підготовки. Реалізація зазначеного принципу дозволяє забезпечити варіативність змісту, форм і методів навчання, сприяє розвитку особистісного потенціалу курсантів та формуванню у них усвідомленого ставлення до гендерних питань.

Разом з тим, сучасні тенденції модернізації системи військової освіти та об'єктивна потреба у висококваліфікованих військових фахівцях висувають на перший план проблему виявлення факторів успішності навчальної діяльності курсантів. Гендерна культура постає як одна з найважливіших професійно значущих характеристик майбутнього офіцера, а розвиток цієї культури – як першочергове завдання вищої військової освіти. Сучасний етап розвитку суспільства, нова парадигма освіти наповнюють цю проблему новим, більш ємним

змістом. Вивчення сутності та структури гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників дозволяє виділити два взаємопов'язані її рівні: перший визначає прояв гендерної культури безпосередньо у спілкуванні, поведінці офіцерів; другий – включає гендерні комунікативні цінності, орієнтацію та специфіку професійної мотивації курсанта, його потребу у спілкуванні. Слід зазначити, що проблема гендерної культури та її впливу на успішність освітньої діяльності на сьогоднішній день отримала додаткову теоретичну та прикладну привабливість у зв'язку з навчанням у низці закладів вищої військової освіти курсантів не тільки чоловічої, а й жіночої статі. Що, очевидно, теж висуває питання інтегрування принципу диференціації як основи формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми формування гендерної культури та професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, зокрема на засадах диференціації навчання, розглядалися у працях вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували теоретико-методологічні засади гендерного підходу, особливості його інтеграції у військову освіту та розвиток професійної культури фахівців сектору безпеки і оборони. Так, А. Балендр (2018) обґрунтував підходи до уніфікації підготовки фахівців з охорони кордону в країнах ЄС, акцентуючи на стандартизації професійної освіти (Балендр, 2018, с. 17–21). О. Бойко, Л. Романишина & В. Тюріна (2023) розкрили методичні аспекти формування педагогічної культури майбутніх офіцерів як складника їх професійного лідерства (Бойко, Романишина & Тюріна, 2023, с. 272–284). Водночас І. Почекалін & І. Качуровський (2015) дослідили особливості формування професійної культури офіцерів-прикордонників у процесі службової діяльності (Почекалін & Качуровський, 2015, с. 208–217).

Окремий напрям становлять дослідження, присвячені гендерній проблематиці у військовій освіті. Зокрема, С. Гладченко (2017) проаналізувала проблеми впровадження гендерної політики в освітній галузі України (Гладченко, 2017, с. 153–156). Л. Кусяк (2022) розглянула формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників як педагогічну проблему (Кусяк, 2022, с. 87–92). Р. Мусевич (2024) обґрунтував підходи до формування готовності майбутніх офіцерів до професійної взаємодії на засадах гендерного підходу (Мусевич, 2024, с. 52–60). У працях О. Цокур (2011) визначено концептуальні засади формування гендерної культури майбутніх фахівців у процесі

професійної підготовки (Цокур, 2011, с. 640–646). Практичні аспекти інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців сектору безпеки і оборони висвітлено у методичних рекомендаціях за редакцією О. Волобуєвої (Волобуєва та ін., 2021). Також С. Салкуцан & Л. Кринець (2019) дослідили досвід НАТО щодо реалізації гендерної політики (Салкуцан & Кринець, 2019, с. 21–24).

Теоретичні аспекти сутності та реалізації диференціації навчання розкрито у працях Н. Іліницької (2017), яка обґрунтувала необхідність урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти (Іліницька, 2017, с. 31–34). Л. Макарова (2014) розглянула диференціацію навчання в контексті особистісно орієнтованої парадигми (Макарова, 2014, с. 64–70), тоді як М. Пісоцька (2015) здійснила понятійно-категоріальний аналіз цього феномену (Пісоцька, 2015, с. 225–232). Важливими для дослідження є праці, що розкривають окремі компоненти професійної підготовки майбутніх офіцерів. Так, О. Діденко (2018) дослідив формування моральної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення гуманітарних дисциплін (Діденко, 2018). Н. Калинюк & О. Діденко (2014) визначили місце професійної комунікативної компетентності у структурі готовності офіцерів до професійної діяльності (Калинюк & Діденко, 2014). Д. Зайцев (2014) розглянув формування інформаційної культури студентів військової підготовки в умовах інформатизації суспільства (Зайцев, 2014, с. 49–52). Зарубіжні дослідження також акцентують увагу на інтеграції гендерного підходу у військову освіту. Зокрема, V. Brown (2021) дослідив вплив гендерних і культурних чинників на трансформацію військової освіти (Brown, 2021), а M. Lindberg & Y. Foliant (2016) узагальнили підходи до гендерної освіти і підготовки у військовій сфері (Lindberg & Foliant, 2016).

Отже, аналіз наукових джерел свідчить про наявність значної кількості досліджень, присвячених професійній підготовці майбутніх офіцерів, гендерній політиці та диференціації навчання. Водночас проблема формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників саме на засадах принципу диференціації не отримала достатнього системного висвітлення, що зумовлює актуальність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах принципу диференціації. Відповідно до поставленої мети

визначено такі завдання дослідження: проаналізувати сутність поняття «гендерна культура» у контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників; розкрити зміст принципу диференціації та його роль у освітньому процесі; обґрунтувати особливості формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників із урахуванням диференційованого підходу.

Виклад основного матеріалу. Гендерна рівність у сучасних умовах розглядається як один із ключових цивілізаційних орієнтирів розвитку демократичного суспільства, що передбачає рівні можливості та рівноправну участь жінок і чоловіків у всіх сферах соціального, професійного та освітнього життя. У контексті підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників та фахівців сектору безпеки і оборони гендерний підхід набуває особливого значення, оскільки спрямований на формування професійної культури, заснованої на принципах рівності, толерантності та партнерської взаємодії.

Гендерний підхід у психолого-педагогічному знанні орієнтований на дослідження впливу інститутів соціалізації, насамперед системи освіти, на формування особистості майбутнього фахівця, а також на створення умов для розвитку його професійних здібностей незалежно від статі, подолання гендерних стереотипів та формування гендерної культури здобувачів освіти і викладачів.

У сучасній педагогічній науці поняття «гендерна культура» розглядається як інтегративна характеристика особистості, що відображає рівень сформованості знань про гендер, усвідомлення принципів гендерної рівності, здатність до толерантної взаємодії та реалізації гендерно чутливої поведінки в різних сферах життєдіяльності. У контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників гендерна культура набуває особливого значення, оскільки вона визначає не лише особистісні якості фахівця, а й впливає на ефективність виконання службових обов'язків, дотримання прав людини та професійної етики.

Під гендерною культурою у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників доцільно розуміти інтегративне особистісно-професійне утворення, яке включає: систему гендерних знань щодо рівності, партнерства та недопущення дискримінації; ціннісне ставлення до рівноправної взаємодії між представниками різних соціальних груп; критичне осмислення гендерних стереотипів у військово-професійній сфері; а також здатність до конструктивної

професійної поведінки, що ґрунтується на принципах поваги, толерантності та етичної взаємодії в колективі.

Структурно гендерну культуру доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних компонентів, що охоплюють мотиваційно-ціннісні, когнітивні, діяльнісні та рефлексивні складники досліджуваного феномену. Зокрема ведемо мову про: позитивне ставлення до ідей гендерної рівності, усвідомлення їх значущості у професійній діяльності; розвинені знання про гендерні ролі, стереотипи, правові засади гендерної рівності, а також специфіку гендерної політики у секторі безпеки і оборони; уміння і навички реалізації гендерно чутливої поведінки у професійній взаємодії; здатність до самоаналізу власних дій і ставлень у контексті гендерних відносин.

Особливості формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників зумовлюються специфікою їхньої професійної підготовки, яка поєднує елементи військової дисципліни, правової відповідальності та соціальної взаємодії. Традиційно військове середовище характеризується наявністю усталених гендерних стереотипів, що може ускладнювати процес впровадження принципів гендерної рівності. У зв'язку з цим важливого значення набуває цілеспрямована педагогічна діяльність, спрямована на подолання таких стереотипів і формування гендерно збалансованого світогляду.

Однією з ключових методологічних засад формування гендерної культури виступає саме гендерний підхід, який передбачає врахування соціокультурних особливостей чоловіків і жінок у процесі навчання та виховання. Реалізація гендерного підходу у підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників забезпечує формування у них здатності до недискримінаційної поведінки, поваги до різноманітності та дотримання принципів рівності у професійній діяльності.

Водночас ефективність формування гендерної культури значною мірою залежить від застосування *принципу диференціації*, який передбачає врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, їхнього рівня підготовленості, мотивації та досвіду. У сучасній педагогічній науці принцип диференціації розглядається як один із провідних дидактичних принципів, що забезпечує врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти в процесі навчання. Його сутність полягає в адаптації змісту, форм, методів і засобів навчання до рівня підготовленості, пізнавальних можливостей, інтересів і потреб студентів. Також варто підкреслити, що у педагогічному контексті принцип

диференціації реалізується через варіювання змісту навчання, використання різноманітних форм і методів роботи, індивідуалізацію освітніх завдань (Іліницька, 2017, с. 32).

У контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників принцип диференціації набуває особливого значення, оскільки ця підготовка передбачає формування не лише фахових компетентностей, а й особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків у складних і часто нестандартних умовах. Врахування індивідуальних відмінностей курсантів (рівня фізичної підготовки, психологічної стійкості, ціннісних орієнтацій, досвіду соціальної взаємодії) (Lindberg & Foliant, 2016) дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу та забезпечити його практичну спрямованість. Водночас підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників повинна бути орієнтована не лише на формування професійних знань і навичок, але й на розвиток демократичних цінностей, що відповідають сучасним стандартам військової освіти країн НАТО та Європейського Союзу. Це передбачає виховання у здобувачів освіти здатності до партнерської взаємодії, недискримінаційної поведінки, поваги до людської гідності та готовності діяти в умовах багатокультурного та багатосоціального професійного середовища.

Інтерпретація принципу диференціації в педагогіці передбачає його реалізацію через варіативність навчальних завдань, індивідуалізацію освітніх траєкторій, використання різнорівневих форм контролю та оцінювання, а також створення умов для самореалізації кожного здобувача освіти. У військово-професійній підготовці це проявляється у доборі навчального матеріалу, що відповідає специфіці майбутньої діяльності офіцера-прикордонника, а також у врахуванні гендерних аспектів професійної взаємодії.

Особливої актуальності принцип диференціації набуває у процесі формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників. Гендерна культура як складова професійної культури передбачає усвідомлення гендерної рівності, подолання стереотипів, формування толерантного ставлення до представників різних соціальних груп та здатність до ефективної комунікації у змішаних колективах. У цьому контексті диференціація виступає важливим чинником ефективного формування гендерної культури, оскільки дозволяє:

– враховувати різний рівень сформованості гендерної свідомості курсантів;

– адаптувати зміст навчання до їхнього соціального та життєвого досвіду;

– створювати педагогічні ситуації, що сприяють осмисленню гендерних ролей у професійній діяльності;

– забезпечувати індивідуальний підхід до формування ціннісних орієнтацій.

Доцільно припустити, що принцип диференціації у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників виступає не лише дидактичним інструментом організації навчального процесу, а й ефективним засобом формування гендерної культури, що забезпечує розвиток особистості майбутнього фахівця відповідно до вимог сучасного суспільства та професійної діяльності. Адже застосування *принципу диференціації* у процесі формування гендерної культури дозволяє забезпечити більш гнучкий і адресний підхід до навчання курсантів, сприяє активізації їх пізнавальної діяльності та створює умови для розвитку критичного мислення щодо гендерних питань. Це, у свою чергу, підвищує ефективність освітнього процесу та сприяє формуванню професійно значущих якостей майбутніх офіцерів-прикордонників.

Особлива роль у формуванні гендерної культури майбутніх офіцерів належить системі професійної підготовки у закладах вищої військової освіти, оскільки саме освітнє середовище забезпечує становлення ціннісних орієнтацій, професійних установок і моделей поведінки майбутніх фахівців. Важливим є цілеспрямоване включення гендерної складової у зміст навчальних дисциплін гуманітарного та професійного спрямування, а також використання інтерактивних форм навчання, спрямованих на розвиток критичного мислення, комунікативної культури та навичок командної взаємодії. Дидактичні засади принципу інтеграції відкривають широкі можливості для використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі закладів вищої військової освіти.

На думку Л. Кусяк, інтерактивні технології навчання у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників набувають особливого значення в умовах реалізації принципу диференціації навчання, оскільки дозволяють враховувати індивідуальні освітні потреби, рівень підготовленості та пізнавальні можливості курсантів (Кусяк, 2022). Вони охоплюють такі активні форми роботи як ділові ігри, дискусії, тренінгові заняття, що забезпечують варіативність навчальних завдань, способів їх виконання та рівнів складності.

Ділові ігри, організовані з урахуванням диференційованого підходу та за участі викладача як модератора, створюють умови для залучення курсантів із різним рівнем освітніх досягнень у вирішення змодельованих професійних ситуацій. Це дає змогу кожному здобувачу освіти виконувати роль відповідно до власних можливостей, поступово ускладнюючи рівень завдань і формуючи індивідуальний досвід професійної взаємодії.

Під час дискусій реалізується диференціація за рівнем складності аналітичних завдань: одні курсанти залучаються до репродуктивного відтворення знань, інші – до критичного аналізу та аргументації позицій. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних умінь і поступовому переходу від базового до більш високого рівня професійного осмислення навчального матеріалу.

Тренінгові заняття з подолання конфліктних ситуацій у професійній взаємодії також будуються на засадах диференціації, що передбачає варіювання складності комунікативних сценаріїв, рівня самостійності курсантів та ступеня педагогічної підтримки. Це дозволяє кожному здобувачу поступово опановувати ефективні стратегії поведінки у складних професійних ситуаціях відповідно до його індивідуальної готовності.

Отже, застосування інтерактивних технологій у поєднанні з принципом диференціації забезпечує більш гнучку організацію навчального процесу у закладах вищої військової освіти, сприяє індивідуалізації професійної підготовки курсантів та підвищує ефективність формування їхньої професійної культури.

Основою формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників виступає гендерне просвітництво, яке реалізується диференційовано з урахування наявного рівня знань курсантів про норми і правила недискримінаційної гендерної поведінки. Гендерне просвітництво як провідний засіб упровадження принципу диференціації формування гендерної культури ґрунтується на положенні про визнання гендерної рівноправності як ціннісної основи справедливого демократичного суспільства та сучасної світової цивілізації.

Висновки і перспективи подальших розвідок цього питання. Формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах принципу диференціації є важливим складником сучасної професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України. Умови євроінтеграційних процесів, трансформації військової освіти та

посилення вимог до дотримання прав людини зумовлюють необхідність цілеспрямованого впровадження гендерного підходу в освітній процес, що забезпечує розвиток у курсантів ціннісних орієнтацій, професійної відповідальності та готовності до діяльності у багатосоціальному середовищі. Особливого значення у цьому процесі набуває *принцип диференціації*, який дозволяє враховувати індивідуальні особливості курсантів, рівень їхньої підготовленості, життєвий досвід та пізнавальні можливості. Реалізація цього принципу сприяє більш гнучкому добору змісту, форм і методів навчання, створенню умов для поступового формування гендерної свідомості та розвитку професійно значущих якостей.

Педагогічна ефективність формування гендерної культури значною мірою підсилюється використанням інтерактивних форм навчання, які забезпечують активне залучення курсантів до моделювання професійних ситуацій, розвитку комунікативних умінь і критичного мислення. Диференційоване застосування ділових ігор, дискусій та тренінгових занять дає можливість поєднувати різні рівні складності завдань і поступово формувати готовність до професійної взаємодії на засадах рівності та толерантності. Важливою складовою виступає також гендерне просвітництво, яке, будучи реалізованим із урахуванням диференційованого підходу, сприяє усвідомленню майбутніми офіцерами-прикордонниками значущості принципів рівноправності, подоланню стереотипного мислення та формуванню відповідальної професійної позиції. Перспективи подальших досліджень пов'язані з удосконаленням дидактичних механізмів реалізації гендерного підходу у військовій освіті, розробкою компонентів, критеріїв і рівнів сформованості гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників.

ЛІТЕРАТУРА

- Балендр, А. (2018). Уніфікована програма базового рівня для підготовки фахівців з охорони кордону країн Європейського Союзу. *Педагогічний дискурс*, 25, 17–21. (Balendr, A. (2018). Unified basic level training program for border guard specialists of the European Union countries. *Pedagogical Discourse*, 25, 17–21)
- Бойко, О. В., Романишина, Л. М., & Тюріна, В. О. (2023). Методичні аспекти формування педагогічної культури майбутніх офіцерів-військових лідерів. *Наука і техніка сьогодні*, 9 (23), 272–284. (Boiko, O. V., Romanyshyna, L. M., & Tiurina, V. O. (2023). Methodological aspects of the formation of pedagogical culture of future military leader officers. *Science and Technology Today*, 9 (23), 272–284)
- Гладченко, С. (2017). Проблеми впровадження гендерної політики в освітній галузі сучасної України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*, 2 (3), 153–156.

- (Hladchenko, S. (2017). Problems of implementation of gender policy in the educational sphere of modern Ukraine. *Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University*, 2 (3), 153–156)
- Діденко, О. В. (2018). Формування моральної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*, 1. (Didenko, O. V. (2018). Formation of moral culture of future border guard officers in the process of studying humanitarian disciplines. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogy*, 1)
- Зайцев, Д. В. (2014). Інформаційна культура студентів факультету військової підготовки в умовах інформатизації суспільства. *Вісник Національного університету оборони України*, 1 (38), 49–52. (Zaitsev, D. V. (2014). Information culture of students of the faculty of military training in the conditions of informatization of society. *Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 1 (38), 49–52)
- Іліницька, Н. С. (2017). До питання диференціації навчання. *Актуальні питання мистецької педагогіки*, 6, 31–34. (Ilinitska, N. S. (2017). On the issue of differentiation of learning. *Current Issues of Art Pedagogy*, 6, 31–34)
- Калинюк, Н. В., & Діденко, О. В. (2014). Професійна комунікативна компетентність у структурі готовності офіцерів-прикордонників до професійної діяльності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2. (Kalyniuk, N. V., & Didenko, O. V. (2014). Professional communicative competence in the structure of readiness of border guard officers for professional activity. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 2)
- Кусяк, Л. (2022). Формування гендерної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки як педагогічна проблема. *Педагогічний дискурс*, 33, 87–92. (Kusiak, L. (2022). Formation of gender culture of future border guard officers in the process of professional training as a pedagogical problem. *Pedagogical Discourse*, 33, 87–92)
- Макарова, Л. (2014). Диференціація навчання в контексті особистісно орієнтованої парадигми. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 14, 64–70. (Makarova, L. (2014). Differentiation of learning in the context of a personality-oriented paradigm. *Humanization of the Educational Process*, 14, 64–70)
- Волобуєва, О., та ін. (2021). *Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України*. Київ: ФОП Клименко Ю. Я. (Volobueva, O., et al. (2021). *Methodological recommendations for integrating gender approaches into the system of training specialists for the security and defense sector of Ukraine*. Kyiv: FOP Klymenko Yu. Ya.)
- Мусевич, Р. (2024). Формування готовності майбутніх офіцерів національної гвардії України до професійної взаємодії з військовослужбовцями на засадах гендерного підходу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 74, 52–60. (Musevych, R. (2024). Formation of readiness of future officers of the National Guard of Ukraine for professional interaction with servicemen on the basis of a gender approach. *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Pedagogy and Psychology*, 74, 52–60)

- Пісоцька, М. Е. (2015). Диференціація навчання: понятійно-категоріальний аналіз. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 45, 225–232. (Pisotska, M. E. (2015). Differentiation of learning: conceptual and categorical analysis. *Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools*, 45, 225–232)
- Почекалін, І. М., & Качуровський, І. А. (2015). Формування професійної культури офіцерів прикордонників в умовах службової діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*, 1, 208–217. (Pochekalin, I. M., & Kachurovskiy, I. A. (2015). Formation of professional culture of border guard officers in the conditions of service activity. *Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 1, 208–217)
- Салкуцан, С., & Кринець, Л. (2019). Гендерна політика НАТО: історичний аспект і досвід інтеграції. *Наука і оборона*, 3, 21–24. (Salkutsan, S., & Krymets, L. (2019). NATO gender policy: historical aspect and integration experience. *Science and Defense*, 3, 21–24)
- Цокур, О. С. (2011). Формування гендерної культури майбутніх фахівців упродовж їхньої професійної підготовки у вищому навчальному закладі: аналіз концептуальних засад дослідження. *Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії*, 640–646. (Tsokur, O. S. (2011). Formation of gender culture of future specialists during their professional training in higher education: analysis of conceptual foundations of the research. *Gender Education as a Resource for the Development of Parity Democracy*, 640–646)
- Шевченко, З. (2016). *Словник гендерних термінів*. Черкаси: Чабаненко Ю. (Shevchenko, Z. (2016). *Dictionary of gender terms*. Cherkasy: Chabanenko Yu.)
- Brown, V. A. R. (2021). *Integrating gender and cultural perspectives in Canada's professional military education: transforming military culture through informed leadership* (Doctoral dissertation, Carleton University). (Brown, V. A. R. (2021). *Integrating gender and cultural perspectives in Canada's professional military education: transforming military culture through informed leadership*. Carleton University)
- Lindberg, M., & Foliant, Y. (2016). *Gender education and training in the military*. Teaching Gender in the Military: A Handbook, 76. (Lindberg, M., & Foliant, Y. (2016). *Gender education and training in the military*. Teaching Gender in the Military: A Handbook, 76)

SUMMARY

Romanyshyna Liudmyla, Polishchuk Oleksandr, Tafintseva Svitlana. Formation of Gender Culture of Future Border Guard Officers Based on the Principle of Differentiation.

The study aims to theoretically substantiate the peculiarities of forming the gender culture of future border guard officers on the basis of the principle of differentiation. The relevance of the research is conditioned by the transformational processes in Ukrainian society, European integration aspirations, reforms in the security and defence sector, and the growing importance of gender equality in the professional activity of border guard officers. Their professional duties involve interaction with diverse social groups, respect for human rights, and responsible decision-making, which necessitates the development of gender culture during professional training.

The research methodology is based on a systemic and competency-based approach, as well as the principles of personality-oriented and activity-based learning. The study also relies on the theoretical foundations of differentiation in education, which

ensure the individualization of learning content, methods, and forms according to cadets' educational needs, experience, and readiness level.

***The scientific novelty** lies in substantiating the role of the principle of differentiation as a pedagogical mechanism for the effective formation of gender culture in future border guard officers. Gender culture is interpreted as an integrative personal-professional construct that includes gender knowledge, value orientations toward equality, critical reflection on stereotypes, and the ability to implement gender-sensitive professional behavior.*

***Conclusion.** The formation of gender culture on the basis of differentiation contributes to a more flexible and individualized educational process, enhances cadets' critical thinking, and supports the development of professional readiness for service in a multicultural and democratic environment. The integration of interactive technologies and gender education further strengthens the effectiveness of this process.*

***Key words:** gender culture, future border guard officers, principle of differentiation, professional training, cadets, gender education.*